

# J. J.

---

## "Górnictwo węglowe w Zagłębiu Wałbrzyskim do końca XVIII wieku", Stanisław Michałekiewicz, Wałbrzych 1956 : [recenzja]

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 2/3, 610-611

---

1957

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



pedagogiczna oparte były na zasadach klasycznych, przepojonych jednakże zasadami christianizmu.

Angielskie tłumaczenie — pierwsze tłumaczenie tego dzieła na język współczesny — pozwala czytelnikom zapoznać się dokładnie z tym podstawowym traktatem pedagogicznym, który jest równocześnie źródłem cennych informacji o ówczesnym stanie wielu gałęzi nauki.

Wydanie poprzedzone jest wstępem oraz zaopatrzone w gruntowne przypisy w tekście.

W.V.

Jan Pachon ski *Dawne mury floriańskie*, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, Kraków 1956, s. 67.

Broszura składa się z dwóch części: pierwsza z nich daje zarys historyczny fortyfikacji i organizacji obrony miasta, drugą stanowi przewodnik po wystawie „Dawne warownie Krakowa“.

Praca ma z natury rzeczy charakter popularny, niemniej zawiera szereg szczegółów mogących zainteresować również i historyka techniki, zwłaszcza historyka budownictwa, i historyka sztuki wojennej. Wskażę tu na opisy konstrukcji murów i urządzeń obronnych zamieszczone w części pierwszej i na ciekawe omówienie uzbrojenia w części drugiej (tabela zestawiająca stan artylerii krakowskiej XVII w.). W pierwszej części podano także rysunki starych machin wojennych, wydaje się jednak, że dane o ich zasięgu są mocno przesadzone.

Będąc przeznaczona dla szerokiego kręgu odbiorców, praca przyczynia się do spopularyzowania zainteresowań zagadnieniami techniki. Na szczególną uwagę zasługuje załączona bibliografia z dziedziny architektury wojskowej i historii uzbrojenia, licząca około 150 pozycji polskich i obcych.

S.F.

Stanisław Michalkiewicz, *Górnictwo węglowe w Zagłębiu Wałbrzyskim do końca XVIII wieku*, Wydawnictwo „Trybuna Wałbrzyskiej“, Wałbrzych 1956, s. 28.

„Trybuna Wałbrzyska“ podjęła ciekawą inicjatywę wydania szeregu opracowań z historii Wałbrzycha i jego okolic. Opracowania te połączone w cykl nazwany Biblioteką Wałbrzyską. Niektóre z nich znalazły się już na półkach księgarskich, a między innymi *Górnictwo węglowe w Zagłębiu Wałbrzyskim do końca XVIII wieku*.

Praca ta obejmuje historię górnictwa węglowego począwszy od XIV wieku, z którego to czasu pochodzą dokumenty dotyczące pierwszej, jak się przypuszcza, kopalni węgla na terenie Zagłębia Wałbrzyskiego. Autor przedstawia temat w powiązaniu z panującymi wówczas warunkami politycznymi i gospodarczymi, wskazując, jak wpływały one na rozwój górnictwa węglowego. Podkreśla np., że czynnikiem hamującym ten rozwój był brak pobliskich ośrodków hutniczych.

wskutek czego istniały trudności ze zbytem węgla, co z kolei zmuszało do ograniczania wydobycia.

Wiele przytoczonych faktów i przykładów, a nawet danych statystycznych świadczy o oparciu pracy na obszernych materiałach źródłowych. Na podkreślenie zasługuje ciekawe zestawienie ilości wydobytego węgla oraz liczby kopalń i zatrudnionych w nich górników w różnych latach XVIII wieku. Tempo rozwoju górnictwa w Zagłębiu Wałbrzyskim jest wówczas bardzo znaczne: w roku 1746 wydobyto tylko 83 tys. szaflików węgla, a w roku 1800 już prawie 1600 tys. Równocześnie poważnie wzrosła liczba zatrudnionych. Natomiast stopień wzrostu liczby kopalń jest mniejszy, z czego wnioskujemy, że zwiększa się przeciętne wydobycie w każdej z nich. Fakt ten jest związany z wprowadzeniem nowych metod pracy, przede wszystkim lepszemu obudowywaniu szybów i odpróżnianiu wody oraz zastosowaniu siły koni przy wyciąganiu węgla.

Opis metod pracy górnika zajmuje w broszurze dużo miejsca. Podobnie szeroko są potraktowane problemy organizacji produkcji, zatrudnienia, przywilejów i obowiązków górników.

Autor w wielu kwestiach polemizuje z poglądami naukowców niemieckich, np. sprzeciwia się twierdzeniom o niezwykle rzekomo korzystnym wpływie działalności Fryderyka II i jego ministrów na rozwój górnictwa wałbrzyskiego.

Praca ma charakter raczej popularny i nie rości sobie pretensji do wyczerpania tematu. Za jej podstawową wartość trzeba uznać zajęcie się tematem prawie w ogóle dotychczas u nas nie znanym i nie poruszonym, a przecież zajmującym ważne miejsce w historii przemysłu na naszych ziemiach. Trzeba bowiem pamiętać, że do końca XVIII wieku górnictwo węglowe w Zagłębiu Wałbrzyskim posiadało przodujące stanowisko na Śląsku.

Notatka od wydawców zapowiada, że wśród dalszych przygotowywanych tomów Biblioteki Wałbrzyskiej znajdzie się również praca Tadeusza Gretschela *Początki i rozwój górnictwa wałbrzyskiego*.

J.J.

*Encyklopedia albo słownik rozumowany nauk, sztuki i rzemiosł. Wybór artykułów, Książka i Wiedza, Warszawa 1957 r., s. 193.*

Wybór z wielkiej encyklopedii francuskiej zawiera artykuły oraz fragmenty artykułów (łącznie ponad 60) dotyczące różnych dziedzin wiedzy i życia. Dla orientacji jak szeroki jest zakres wyboru, warto przytoczyć niektóre tytuły: *Cel encyklopedii, Krytyka w nauce, Manufaktura, Rolnik, Genewa, Szczęście, Własność, Orzeł, Temat* (Malarstwo). Lektura książki powinna więc pozwolić czytelnikowi nie tylko na zapoznanie się z najważniejszymi poglądami i intencjami autorów *Encyklopedii*, lecz również na wyrobienie sobie opinii o całości tego dzieła.

Całe wydawnictwo stanowi ciekawy materiał dla historyka nauki. Historia techniki zainteresują szczególnie artykuły *Przemysł, Pończocha, Metalurgia, Manufaktura*.

Wybór wydany jest bardzo starannie. Poprzedzony jest on wstępem omawiającym historię powstania *Encyklopedii* i ruchu encyklopedystów oraz